

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Jak dobrze Jestem z tobą / tak mi serce bije / myślałem człowiek / nie ma serca

Author: Romuald Cudak

Citation style: Cudak Romuald. (2018). Jak dobrze Jestem z tobą / tak mi serce bije / myślałem człowiek / nie ma serca. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 119-121). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Jak dobrze Jestem z tobą / tak mi serce bije / myślałem człowiek / nie ma serca

O cytacie

Cytat pochodzi z wiersza Tadeusza Różewicza *Jak dobrze*, który został pomieszczony w jego drugim tomie poetyckim *Czerwona rękawiczka* (1948). Jest to zbiór opowiadający o psychicznej kondycji człowieka, który ocalał z pożogi wojennej i zмага się z wizją świata, jaką ukształtowały w jego świadomości doświadczenia okupacyjne. Wiersz w trzech strofach, których konstrukcja jest zawarta w schemacie: „jak dobrze... mogę... myślałem, że nie ma”, opowiada o podstawowych zadziwieniach, które dowodzą, że „normalny” świat nadal istnieje, mimo iż wojna zakwestionowała ten fakt. Źródłem tych przeżyć są przyroda i związane z nią niemal pierwotne ludzkie zachowania:

Jak dobrze Mogę zbierać
jagody w lesie
myślałem
nie ma lasu i jagód.

Jak dobrze Mogę leżeć
w cieniu drzewa
myślałem drzewa
już nie dają cienia.

Do nich należy również sfera podstawowych uczuć:

Jak dobrze Jestem z tobą
tak mi serce bije
myślałem człowiek
nie ma serca.

Wyjęty z kontekstu cytat wyraża także powszechną prawdę o tym, że uczucie może zaistnieć w każdej sytuacji i może się nim zachłysnąć każdy, odkrywając w takim podszeptcie serca własne człowieczeństwo.

O autorze i jego twórczości

Tadeusz Różewicz (1921–2014) – poeta, dramaturg, prozaik, eseista. W czasie II wojny światowej pracował fizycznie, a po ukończeniu tajnego kursu szkoły podchorążych w latach 1943–1944 walczył w oddziałach

partyzanckich AK. Po wojnie zamieszkał najpierw w Gliwicach, a od 1968 roku do śmierci – we Wrocławiu. Autor kilkudziesięciu tomów wierszy i szeregu popularnych sztuk (*Kartoteka*, *Stara kobieta wysiaduje*, *Na czworakach*). Pierwszy okres twórczości poetyckiej, rozpoczęty debiutanckim tomem *Niepokój*, a wyciszony w okolicach 1956 roku (*Poemat otwarty*), to rozrachunek z doświadczeniami wojenno-okupacyjnymi. Różewicz pisze jako ocalały świadek zaistniałego okrucieństwa, jego wiersze są lirycznymi zeznaniami (obsesyjny motyw: „widziałem”). Utwory tego poety to monologi o prostej, ascetycznej formie, pozbawione ozdobności i metaforyki, z charakterystyczną wersyfikacją, bliską tokowi mowy potocznej, nazywaną WIERSZEM RÓŻEWICZOWSKIM (POETYKA ŚCIŚNIĘTEGO GARDEŁA). Bohaterem jest człowiek, który przeżył koszmar wojenny, czuje się obcy wśród żyjących, porażony świadomością zaistniałej APOKALIPSY, żyje wśród narosłych obsesji, wspomnień i lęków z nadzieją na odbudowę podstawowych wartości ludzkich. W latach następnych tematem staje się otaczająca poetę rzeczywistość, jej wymiar cywilizacyjno-kulturowy. Jest ona widziana przez Różewicza jako gigantyczny śmietnik wartości, bez porządku i bez hierarchii. Zasadzie przypadkowości towarzyszy zasada recyklingu rzeczy i wartości. Człowiek w tym świecie traci swoją tożsamość, staje się osobowością zdeintegrowaną. Zmienia się forma wiersza. Zaczyna dominować konstrukcja formy otwartej, fragmentu, a następnie kolażu – zestawiania fragmentów różnorodnych tekstów. Rola poety jest sprowadzona do tworzenia z tych cytatów nowego tekstu, głos poetycki przeradza się w głos anonima. Jest to m.in. wyraz Różewiczowskiego przekonania głoszącego, że w naszych (takich) czasach poezja umarła. W ostatnich wierszach poety pojawia się motyw odejścia (elegijno-ironiczny gest pożegnania), jak również wątek religijny (tzw. bezreligijne chrześcijaństwo i koncepcja wiary znajdującej swe przejawy w praktyce dnia codziennego).

Warto wiedzieć

- APOKALIPSA – zob. **Innego końca świata nie będzie*
- WIERSZ RÓŻEWICZOWSKI (POETYKA ŚCIŚNIĘTEGO GARDEŁA) – rodzaj wiersza wolnego, odrzucającego zasadę regularności w postaci powtarzania jednostek wierszowych (np. tej samej liczby sylab w wersach) i podporządkowania wypowiedzi założonemu wzorcowi. Wiersz różewiczowski (użyty po raz pierwszy przez Różewicza) jest złożony z krótkich kilkuwyrazowych spoistych części zdaniowych (skupienie), które tworzą jeden zestrój intonacyjny motywowany emocjonalnością

frazy. Podział na wersy w poezji Różewicza jest motywowany trudnością mówienia, budowania informacji o okrucieństwie doświadczonego świata.

Z opracowań

W *Niepokoju i Czerwonej rękawiczce* sąsiadują dwa odmienne typy wypowiedzi lirycznej. Z jednej strony mamy do czynienia z wypowiedziami kogoś, kto zagubiony w zawierusze wojennej porządek wartości na powrót odnalazł w przestrzeni rodzinnego domu (*Gałązka oliwna*), z drugiej – z wypowiedziami kogoś, kto utracił dom, rodzinę, bliskich, a w konsekwencji również nadzieję, wiarę... Na tej podstawie możemy wyróżnić w całej przedsocjalistycznej poezji Różewicza dwie kreacje podmiotu lirycznego: Ocalonego i „ja” autorskie. [...] „Ja” autorskie to podmiot, który mimo iż obarczony – jak Ocalony – równie dotkliwym bagażem doświadczeń [...] przyjmuje postawę czynną: odbudowuje własny system wartości, „składa”, „nazywa” [...], aby w chwili ogólnego chaosu [...] móc wprowadzić niezbędny do życia porządek znaczeń.

Ściepuro 2001, 40–41

Bibliografia

- Kłak T., 1999: *Spojrzenia. Szkice o poezji Tadeusza Różewicza*. Katowice.
Różewicz T., 2016: *Wybór poezji. Wstęp i oprac.* A. Skrendo. Wrocław.
Ściepuro A., 2001: *Kto jest poetą. Formy „ja” lirycznego w poezji Tadeusza Różewicza*. Katowice.

Romuald Cudak